

W dolinie Kathmandu

Według źródeł napalskich miasta doliny Kathmandu zaczęły powstawać pod koniec III stulecia naszej ery, dane misji UNESCO datę tę przesuwają o 1000 lat później. Niezależnie od daty ich powstania, każde z miast jest istną perłą architektoniczną i urbanistyczną. Wszystkie trzy główne miasta doliny: Kathmandu, Patan i Bhaktapur oraz przyległe do nich miasteczka i wioski wpisane zostały w 1979 roku na listę dziedzictwa światowego UNESCO i objęte ochroną prawną.

Pod koniec XV wieku zjednoczone do tej pory królestwo dynastii Malla, obejmujące całą dolinę Kathmandu, rozpada się na rywalizujące ze sobą miasta Kathmandu (stara nazwa Kantipur, czyli miasto świętości, blasku), Patan (stara nazwa Lalitpur lub Lalitapattana, czyli piękne miasto) i Bhaktapur. Centrum każdego z nich stanowi dawny ranek, czyli Durbar Square, stanowi on całościowo zamkniętą kompozycję przestrzenną. Znajdują się tu najważniejsze budynki i załogi każdego z tych miast. Umieszczono tu kolumny ze statui królewską i szeregi świątyni. Wejście do świątyni najczęściej strzeżone są przez orszaki posągów - strażników przybytku, są to manasy - lwośnoki charakterystyczne dla mitologii i sztuki Nepalu. Przy wejściu umieszczane są też liczne dzwonki, wchodzący do świątyni potrąca je ręką, często obok dzwonków umieszczone są też ogony jaków. We wnętrzu świątyni znajdują się zazwyczaj małe stupy wotywnie, cały czas płoną tu także lampki oliwne. Na licznych płaskorzeźbach przedstawione są sceny erotyczne. W miejscowych wierzeniach symbolizują one akt tworzenia, pomnażania wartości. Często sam Siwa przedstawiany jest w postaci penisu, co ma odzwierciedlać jego moc twórczą.

Najbardziej okazałą budowlą Durbar Square w Kathmandu jest królewska świątynia Taleju Bhawani wzniesiona w połowie XVI stulecia przez króla Mahendra Malla. Do dziś wstęp do jej wnętrza mają tylko członkowie rodziny królewskiej. Kilkadziesiąt lat później wybudowany został królewski pałac Hanuman Dhoka, zwieńczony wspaniałą wysoką wieżą w formie pagody. Nie opodal znajduje się słynny pałac Kumari, jest to dwukondygnacyjny dom z piękną elewacją i dużym wewnętrznym dziedzińcem. Stanowi on typowy przykład patrycjuszowskiej rezydencji miejskiej z połowy XVIII wieku. Jest on siedzibą Żywej Bogini. Żywa Bogini to mała kilkuletnia dziewczynka, wybierana jest ona w wieku 3 - 4 lat zawsze z jednego z najznamienitszych rodów kraju. Przed objęciem tronu musi przejść liczne próby odwagi, stając m.in. wobec demonicznych dźwięków w mrocznych podziemiach, a także stosu ściętych głów zwierzęcych. Przez kilka lat żyje ona w zupełnej izolacji, aż do pierwszej menstruacji, aby później przekazać swą funkcję młodszej następczyni. Po zejściu z tronu ma prawo do normalnego życia i założenia własnej rodziny. Sama dokonuje wyboru męża, lecz gdy ten po kilku latach małżeństwa straci jej zaufanie ginie bez wieści. Co roku odbywają się procesje do Kumari. Każdy z turystów odwiedzających stolicę stara się zobaczyć choć na chwilę twarz bogini w oknie, zazwyczaj jest ona zamknięta i smutna. Obowiązuje całkowity zakaz fotografowania.

W pobliżu pałacu znajduje się największy targ w Kathmandu, sprzedawcy oferują khukri, czyli słynne noże używane w armii Gurkhów. Jest to jedna z najdoskonalszych armii świata, żołnierze jej słyną

z niesłychanej wierności, odwagi oraz okrucieństwa. Wielokrotnie walczyli w obronie Imperium Brytyjskiego jako armia najemna, m.in. wspólnie z polskimi żołnierzami uczestniczyli w szturmie na Monte Cassino.

Khukri mają bogato zdobioną rękojeść, wielkie mocno zakrzywione ostrze oraz okazały futerał ze skóry lub rogu jaka. Dużo jest też drewnianych obrzędowych masek, młynków modlitewnych oraz tanki, są to malowidła na płótnie o motywach buddyjskich. Dawniej tanki wykonywane były wyłącznie przez lamów - mnichów buddyjskich.

Miejscowi kupcy zachęcają też do nabycia koralu, biżuterii, kamieni szlachetnych, instrumentów muzycznych, figurek bóstw wykonanych z miedzi lub brązu. Są też bardziej użyteczne rzeczy: szale z wełny kaszmirskiej, słynne nepalskie dywany, czapeczki i koszulki bawelniane, rękawice z wełny jaków, kolorowe welnianie plecaki. Przy dokonywaniu zakupów na rynku niezbędna jest umiejętność targowania się. Ceny każdego oferowanego artykułu są przez sprzedających specjalnie wielokrotnie zawyżane, daną rzecz można kupić za 1/4, 1/3 wyjściowej ceny. Sprzedaż bez targowania nie wchodzi tu w rachubę.

Durbar Square w Kathmandu jest też miejscem, gdzie odbywają się główne obchody świąt państwowych i religijnych. Nepalczycy rozmiłowani są we wszelkiego rodzaju świątyniach, w sumie jest ich w roku ponad 50. Wszystkie stanowią wielką atrakcję dla turystów. Zazwyczaj kończą się one barwnymi pochodami i tańcami. Najważniejsze święta to Durga Puja przypadające na przełom września i października. Trwa ono 15 dni, a przez 8 dni nieczynne są wszelkie urzędy i szkoły. Jest to święto religijne związane ze zwycięstwem dobra nad złem. Z tej okazji odświeżane, malowane są domy, całe ulice. Należy w tym czasie odwiedzać też rodzinne strony. Składane są liczne ofiary, głównie z kóz i bawołów. Zwierzęta zabijane są jednym uderzeniem ogromnego miecza.

W dolinie Kathmandu znajduje się około 2500 miejsc kultu religijnego. Najświętszą i zarazem największą świątynią jest Swayambhunath (Przybytek Samotnego) to według legendy najstarsze święte miejsce w Nepalu, położone na wzgórzu w tej samej nazwie. Najstarsze inkrypcje w świątyni pochodzą z roku 460 n.e. W latach 1641-71 król Pratapa Malla buduje drogę łączącą Kathmandu z istniejącym tu klasztorem, powstaje w ten sposób nowy, wielki szlak pątniczy. Od podnóża wzgórza do świątyni wznosi się 360 kamiennych schodów, po obu ich stronach znajdują się polichromowe posągi. Wielka kopuła świątyni otoczona jest drogą modlitewną, po której zgodnie z ruchem słońca poruszają się wierni, wprowadzając w ruch młynki modlitewne. W trakcie drogi mijają kaplice poświęcone pięciu postaciom Buddy, zwieńczone są one rzeźbami zwierząt: lwa, słonia, konia i pawia.

Osobna świątynia poświęcona jest tantrycznej Bogini Matce - Harat. W ofierze

wierni składają jej mięso, wino i piwo. Pomniejsze zaś bóstwa zadowolili się muszą ofiarami z mleka, miodu, słodczy i owoców. Ofiary te nawiązują do dawnych przedhinduistycznych i przedbuddyjskich tradycji krwawych ofiar. Niektóre z nich są do dziś praktykowane w Nepalu, najpopularniejsze z nich to ofiary z koguta i wołu.

Po dziedzińcu świątyni obok rozmodlonych pielgrzymów biegają stada małych psów.

Najśłynniejszym i najbardziej okazałym elementem świątyni jest czteroboczna wieża usytuowana na półkuli stupy z wszechwidywającymi oczami Buddy namalowanymi na złotych ścianach. Dookoła wieży powiewają kolorowe flagi modlitewne.

Kilka kilometrów za Kathmandu, na równinie, znajduje się jedna z najśłynniejszych na świecie stup - Bodnath, co oznacza tłumienie zła i agresji. Czasza stupy ma u podstawy 35 m średnicy, otacza ją ciąg młynków modlitewnych, świątynia ta jest obdarzona szczególną czcią przez Tybetańczyków.

Pasiupatinath to z kolei największe w Nepalu miejsce kultu boga Siwy. Przybywający tu wierni z całego Nepalu, a także z sąsiednich Indii obmywają posąg Siwy wodą z rzeki Bogmati, polewają go następnie mlekiem oraz namaszczają miodem i masłem. Najliczniejsze rzesze pątników pojawiają się tu na przełomie lutego i marca, aby u podnóża gróry Kajlasa, w nurcie rzeki Bagmati obmyć swoje grzeszne i utrudzone wędrówką ciało. Ma to chronić wiernego przed wcieleniem się w następnym życiu w ciało zwierzęcia. To tu przed wiekami okrwawiony Siwa dokonał abluacji, od tego czasu miejsce to jest symbolem oczyszczania. Świątynia otoczona jest wieloma wspaniałymi rzeźbami, najpiękniejsza z nich to Lakshmi na żółciu i Narajana z węzami. Kopie świątyni Pasiupatinath znajdują się w Patanie i Bhaktapurze.

JAROSŁAW FISCHBACH
(autor tekstu jest właścicielem Biura Turystycznego „TOUROL”)

